

Cirkulärnr: 1994:150
Diariernr: 1994:1840
Handläggare: Agneta Lefwerth
Avdsek: Juridiska avdelningen, civilrättssektionen
Datum: 1994-08-04
Mottagare: Gemensam kommunadministration
Kultur
Rubrik: Fotografirättens integration i upphovsrättslagen m.m.
Bilagor: SFS 1994:190
SFS 1994:233

Handläggare
Agneta Lefwerth

1994-08-04

Gemensam kommunadministration
Kultur

Fotografirättens integration i upphovsrättslagen m.m.

Den 1 juli 1994 trädde de genom SFS 1994:190 (prop. 1993/94:109) antagna ändringarna i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen) i kraft. Ändringarna innebär att rätten till fotografier skall regleras i upphovsrättslagen och att lagen (1960:730) om rätt till fotografisk bild (fotografilagen) upphävs. Ändringarna har även föranlett vissa förändringar i följdlagstiftning. Dessutom har genom SFS 1994:233 (prop. 1993/94:122) införts en möjlighet att vid vite förbjuda fortsatt intrång på upphovsrättens område. Samma nyhet införs samtidigt inom hela det övriga immaterialrättsliga området, dvs. för rättigheter inom det industriella rättsskyddets område, vilket dock inte behandlas i detta cirkulär. Information om förändringar i upphovsrättslagen som trädde i kraft den 1 januari 1994 finns i cirkulär 1993:207.

Bakgrund

I upphovsrättsutredningens slutbetänkande (SOU 1990:30) föreslogs att fotografilagen skulle upphävas och att rätten till fotografier i stället skulle regleras i upphovsrättslagen. Det ansågs emellertid vid denna tidpunkt inte vara lämpligt att genomföra integreringen förrän ett kommande EG-direktiv slagit fast vilken skyddstid som skall gälla för bl. a. fotografier. Den 22 juli 1993 antogs i EG:s råd en gemensam standpunkt rörande direktivet om skyddstider, varför något hinder mot att integrera rätten till fotografier inte längre ansetts föreligga.

Skyddet för fotografier

Rätten till fotografier regleras efter den 1 juli 1994 i upphovsrättslagen samtidigt som fotografilagen upphävs. Fotografier indelas i två kategorier, *fotografiska verk* och *fotografier som inte är verk*. Skyddet för de båda kategorierna skiljer sig åt beträffande kretsen av rättighetshavare och genom att skilda skyddstider gäller.

För att ett fotografi skall anses utgöra ett verk krävs att det uppnår s.k. verkshöjd. Verkshöjdsbegreppet brukar definieras så att ett alster för att uppnå verkshöjd skall vara resultat av ett andligt skapande samt ha ett visst mått av självständighet och originalitet. Det skydd som ett verk har enligt upphovsrättslagen omfattar inte den idé eller det motiv som ligger bakom bilden, utan det är den individuella utformningen som är föremål för skyddet.

Fotografier som inte är verk

Fotografier som inte är verk skyddas enligt en ny bestämmelse, 5 kap. 49 a § upphovsrättslagen, som en s.k. närstående rättighet. Rätten till en fotografisk bild tillkommer den som framställt bilden. Skyddet upphör 50 år efter det år då bilden framställdes.

Fotografiska verk

Fotografiska verk får skydd enligt 1 kap. upphovsrättslagen och likställs med konstverk. Det innebär bl. a. att skyddet upphör 50 år efter utgången av det år då upphovsmannen avled. Fotografiska verk får även skydd enligt den ovan nämnda nya bestämmelsen avseende fotografier som inte är verk. Skälet härtill är följande. Enligt fotografilagen har fotografen, dvs. i regel den person som har hanterat kameran, rätten till fotografiet. Avsikten är att detsamma skall gälla även fortsättningsvis. Enligt 1 § upphovsrättslagen blir var och en som bidragit med skapande insatser vid tillkomsten av ett verk att anse som upphovsman till verket. Vid tillkomsten av ett fotografiskt verk kan de skapande insatserna ha gjorts uteslutande av andra personer än fotografen, vilket skulle få till följd att fotografen inte skulle vara rättighetshavare enligt 1 kap. upphovsrättslagen. För att fotografen i en sådan situation skall få samma rätt som om han hade framställt ett fotografi som inte är ett verk, får han skydd enligt den nya bestämmelsen oavsett om han framställt ett fotografi som är ett verk eller ej.

Den s.k. beställarregeln avskaffas

Enligt fotografilagen har beställaren haft rätten till ett fotografi som har framställts på beställning om inte annat uttryckligen har avtalats. Beställare av alster som har skydd enligt upphovsrättslagen har inte sådan rätt. I syfte att erhålla en likformig reglering för beställare av olika typer av alster som har skydd enligt upphovsrättslagen förs inte beställarregeln avseende fotografier över till upphovsrättslagen utan regeln utmönstras. Det blir därför viktigt att i fortsättningen reglera bildrätten när avtal med fotografer träffas så att det står klart i vilka sammanhang och i vilken omfattning beställda bilder får utnyttjas.

Beställd porträttbild

Den bestämmelse som finns i 27 § 2 st. upphovsrättslagen och som innebär att upphovsmannen till en beställd porträttbild inte får utöva sin rätt utan tillstånd av beställaren, eller efter dennes död, av hans make och arvingar, blir tillämplig även på fotografiska porträtt. Beställaren ges härigenom ett skydd i förhållande till upphovsmannen när det gäller sådana bilder som beställaren ofta har ett personligt intresse i.

Övergångsbestämmelser

De nya reglerna skall gälla även för sådana fotografier som har framställts före ikraftträdandet och för vilka skyddstiden enligt fotografilagen inte har löpt ut när de nya bestämmelserna träder i kraft. De nya reglerna tillämpas dock inte beträffande åtgärder som har gjorts eller rättigheter som förvärvats före ikraftträdandet.

Skärpta åtgärder mot immaterialrättsliga intrång

Den ensamrätt som en person enligt upphovsrättslagen har till ett verk, skyddas av regler av både straff- och civilrättslig karaktär. Den som i strid med upphovsrättslagen utnyttjar ett verk eller annan skyddad prestation skall betala skälig ersättning för utnyttjandet. Om utnyttjandet sker uppsåtligt eller av oaktsamhet skall ersättning också betalas för annan förlust som kan ha förorsakats rättighetshavaren genom utnyttjandet. Den som olovligen med uppsåt eller av grov oaktsamhet utnyttjar en produkt som har upphovsrättsligt skydd kan dessutom drabbas av böter eller fängelse. Domstolen kan också förordna om vissa åtgärder beträffande sådan egendom som utgör resultatet av ett olovligt nyttjande eller utgjort hjälpmedel vid sådant nyttjande.

För att tillgodose rättighetshavarnas behov av att snabbt få ett slut på det olovlige utnyttjandet har en möjlighet för domstolen att vid vite förbjuda fortsatt intrång införts. Vitesbeloppets storlek är inte begränsad. Även denna ändring trädde i kraft den 1 juli 1994.

Frågor med anledning av detta cirkulär kan ställas till
Agneta Lefwerth, tfn 08-772 44 43 eller Hans Ekman, tfn 08-772 44 37.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Juridiska avdelningen

Curt Riberdahl

Agneta Lefwerth

Bilagor

SFS 1994:190

SFS 1994:233